

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	- 2 พ.ย. 2551	18	6319	5

สอยเรื่อง
เมืองล้านนา
ปีที่ ๑๐

หมู่บ้านปั้นหม้อ

“เหมืองกง”

ก

ความภูมิใจอีกอย่างหนึ่งของคนไทยนอกจากมีพระมหากษัตริย์อันเป็นที่รักยิ่งของประชาชนทุกหมู่เหล่าแล้ว สิ่งหนึ่งที่ถือเป็นความภูมิใจของประชาชนชาวไทยก็คือการดำรงวิถีชีวิตที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ หรือที่เรียกว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน กันนับเป็นสิ่งที่มีความค่ายิ่งกว่าสิ่งใด

จากการที่ได้ศึกษาเรื่องภูมิปัญญาของคนไทยเท่าที่ผ่านมานั้น ทำให้นึกถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่งที่มีการนำเอาภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม นั่นก็คือบ้านเหมืองกง หมู่บ้านที่ได้ชื่อว่าเป็นหมู่บ้านปั้นหม้อที่สำคัญและเก่าแก่ของเชียงใหม่ การผสมผสานในการอนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้านในท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่นั้นนับได้ว่าเป็นแบบแผนของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีได้อย่างลงตัว และยังเป็นนับเป็นความภูมิใจของคนในหมู่บ้านที่ไม่เคยละทิ้งอาชีพดั้งเดิมของบรรพชนที่ได้ถ่ายทอดไว้ให้คนรุ่นหลังถือปฏิบัติ

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	๒ พ.ย. ๒๕๕๕	๑๘	๖๓๑๙	๕

บ้านเหมืองกุงอยู่ในเขตตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านที่มีการทำเครื่องปั้นดินเผาทุกหลังคาเรือน จนสามารถพูดได้เลยว่าเป็นหมู่บ้านแห่งภูมิปัญญาไทยโดยแท้จริงแน่นอนว่าชาวบ้านที่นี่ยึดอาชีพการทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพหลัก ถ้าเดินตามถนนคอนกรีตเล็กๆ ในหมู่บ้านจะพบเห็นหม้อดินเผาหลายชนิดหลายขนาด ทั้งแจกัน กระถางและอื่นๆ ดากระบายอยู่กลางลานบ้าน นอกจากนั้นได้ดูบ้านยังมีผู้เฒ่าผู้แก่ต่างช่วยกันตกแต่งหม้อน้ำดินเผาอย่างระมัดระวัง

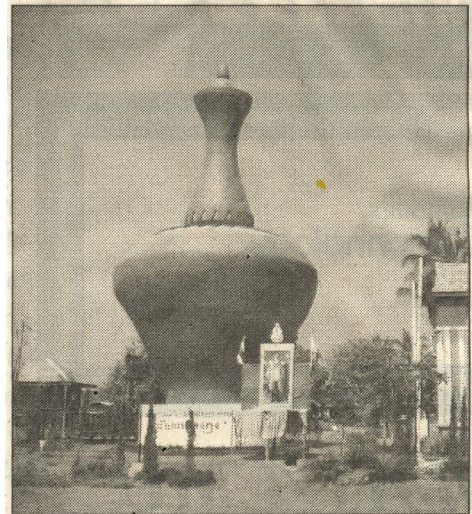
ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดก็คือ หม้อน้ำที่มีปากแคบตรงกลางปล่อง กันสอและฝามีปิด บริเวณโหลหม้อน้ำจะมีการแกะ

“การปั้นหม้อน้ำและน้ำตันถือเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของบ้านเหมืองกุง ชาวบ้านจะมีความถนัดและทำกันมากเป็นพิเศษ ในอดีตจะทำกันเกือบทั้งปีและยังทำกันมากในช่วงฤดูแล้งโดยขุดดินจากที่นาใกล้หมู่บ้าน พอทำเสร็จก็จะใส่เกวียนไปขายยังที่ต่างๆ จนผู้คนทั่วไปรู้จักชื่อเสียงของบ้านเหมืองกุงเป็นอย่างดี”

ลวดลายอย่างสวยงาม ในสมัยก่อนผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดก็คือ น้ำตัน หรือ คนโท สำหรับใส่น้ำต้อนรับแขกผู้มาเยือน น้ำตันเป็นงานเอกลักษณ์ของบ้านเหมืองกุงที่ครั้งหนึ่งเคยได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก มีหลายคนบอกว่าคนล้านนาสมัยโบราณคิดสร้างน้ำตัน นั้นอาจเลียนแบบมาจากลักษณะลูกน้ำเต้า ดังนั้นชื่อ น้ำตันจึงเพี้ยนมาจากน้ำเต้านั่นเอง

กระบวนการในการผลิตเครื่องปั้น

ดินเผาของชาวบ้าน มีลักษณะที่พัฒนาไปไกลกว่าที่อื่นๆ เพราะรู้จักการใช้แป้นหมุนมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ โดยใช้เหล็กแหลมปักบนดินแข็งแล้วใช้กระบอกล้อมไว้รดตัดเป็นท่อนสั้นๆ สวมบนแท่งเหล็กอีกที ด้านของไม้รวกติดกับแผ่นไม้กลมแบน การปั้นดินบนแท่นหมุนนี้ทำให้เร็วขึ้นส่วนเวลาเผาก็เผาในเตาที่มีอุณหภูมิสูง ประมาณ 200 - 300 องศาเซลเซียส

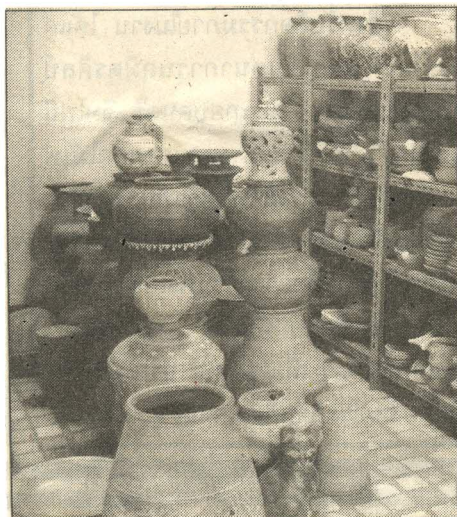

ผลิตภัณฑ์ที่ได้จะคงทนและสามารถอุ้มน้ำได้ดีกว่าการเผากลางแจ้ง

จากเทคนิคและวิธีการที่แตกต่างจากเครื่องปั้นดินเผาของหมู่บ้านอื่น และยังสามารทำน้ำตันได้ในขณะที่หมู่บ้านอื่นๆ ทำน้ำตันกันไม่เป็น ทำให้หลายคนคิดว่าชาวบ้านเหมืองกุงน่าจะอพยพมาจากที่อื่น นอกจากนั้นเรายังทราบว่าก่อนที่จะใช้ชื่อบ้านเหมืองกุงนั้นหมู่บ้านนี้มีชื่อเดิมว่า บ้านน้ำตัน เป็นหมู่บ้าน

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	- 2 พ.ย. 2551	18	6319	5

เก่าแก่ของเชียงใหม่มีการปั้นน้ำตันและหม้อน้ำมานานกว่า 150 ปี สันนิษฐานว่าชาวบ้านเมืองกุงนั้นเป็นชาวไตที่อพยพมาจากแคว้นพุกามประเทศพม่า ซึ่งสามารถพิสูจน์ออกมาได้จากงานปั้น เพราะมีลักษณะและลวดลายคล้าย ๆ กัน จะต่างกันก็เพียงสีเท่านั้น ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ว่าบรรพบุรุษของชาวบ้านเมืองกุงคงอพยพมาอยู่ที่หลัง แล้วนำเอาวิชาการปั้นหม้อติดตัวมาด้วยและมีการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ

การปั้นหม้อน้ำและน้ำตันถือเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของบ้านเมืองกุง ชาวบ้านจะมีความถนัดและทำกันมากเป็นพิเศษในอดีตจะทำกันเกือบทั้งปีและยังทำกันมากในช่วงฤดูแล้ง โดยขุดดินจากที่นาใกล้หมู่บ้าน พอทำเสร็จก็จะใส่เกวียนไปขายยังที่ต่างๆ จนผู้คนทั่วไปรู้จักชื่อเสียงของบ้านเมืองกุงเป็นอย่างดี แต่ในปัจจุบันการปั้นหม้อแบบเก่าไม่สนอง

ความต้องการของตลาดเหมือนแต่ก่อน การปรับเปลี่ยนจึงเป็นหนทางแห่งความอยู่รอด ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงหันไปปั้นหม้อแบบใหม่ตามใบสั่งที่ได้มาโดยทางร้านค้าจะสั่งผลิตสินค้าในรูปแบบต่างๆ แล้วให้ชาวบ้านผลิตสินค้าตามที่ตลาดต้องการ เช่น มีการปั้นไหขนาดใหญ่ แจกันดอกไม้ อ่างเลี้ยงปลา ฯลฯ ดังนั้นหม้อน้ำในยุคหลังๆ จึงมีรูปแบบแปลกใหม่ และสลักลวดลายอย่างสวยงาม บางชิ้นมีการวาดลวดลายและทาแล็กเกอร์ทับอีกชั้นหนึ่ง

อย่างไรก็ตามอาชีพการทำเครื่องปั้นดินเผาคงจะไม่หมดไปจากหมู่บ้านเมืองกุงอย่างแน่นอน เพราะชาวบ้านรู้จักการประยุกต์ให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน ทั้งรูปแบบและการพัฒนาเทคนิคการทำตามความต้องการของตลาด ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นว่า ชาวบ้านเมืองกุงได้ก้าวผ่านการผลิตเพื่อยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายมากขึ้นก็ตาม

ถึงวันนี้เชื่อว่าชื่อของ “บ้านน้ำตัน” จะเลือนหายไปจากความทรงจำของผู้คน แต่ชื่อของ “บ้านเมืองกุง” ก็ยังคงประทับอยู่ในความทรงจำของคนเชียงใหม่และนักท่องเที่ยว รวมไปถึงผู้แสวงหารากเหง้าจากความเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน แม้ว่าจะเป็นเพียงภูมิปัญญาแบบประยุกต์ก็ตามที แต่ก็ได้ประยุกต์ให้เหมาะสมกับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงเช่นทุกวันนี้

จักรพงษ์ คำบุญเรือง

jakpong@chiangmainews.co.th